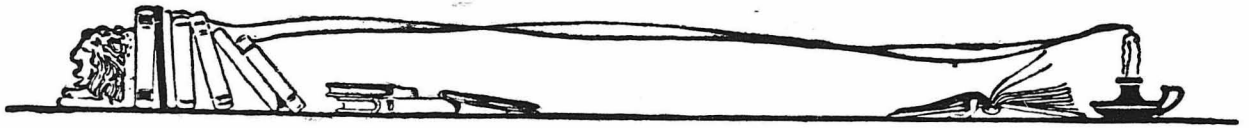

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗ ΤΩΝ ΛΟΓΙΩΝ ΜΑΣ

ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΜΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΚΙΡΒΑΝΑ

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου)

Ἡ σάλα με τις δύο δωρικές κολώνες έγινε τώρα ετερόρρυθμη μετοχική εταιρία. Οἱ δύο ἰδρυτές γίνονται μέσα σὲ νεοαλαιούγους, νομομαθεῖς, συμβολαιογράφους καὶ περιεργούς. Ὁ Χρηστομᾶνος δι-βίβει πάλι, ἀλλὰ διαβάσει ἕνα καταστατικό γραμμένο ἀπὸ τὴν νομομαθὴ Εὐκλείδη. Μετοχές πρὸκειται νὰ κυκλοφορήσουν γὰρ νὰ φάλλαι περιμένονται ἀπ' τὴν Πόλη καὶ τὴν Αἴγυπτο. Ὁ φίλια βυζαντινῆς πολυτελείας μοιροῦνται δεξιά καὶ ἀριστερά. Ἐπειτα -κανεῖς δὲν ξέρει πῶς- ἡ ἐπι-λογοῦ ἔβατε ζεσι. Ἀπὸ τοῦς τιτλού-χους ἄλλοι φεύγουν, ἄλλοι παύονται μὲ ἄλλεπάλληλα οὐνῶντα καὶ ὁ Χρηστομᾶνος μένει μὲ πέντε Ἀποστόλους. Τοῦ ὁμοῦν αὐτοὶ ἢ μᾶλλον τοῦ εἶε περιτοῦ κα' αὐτοί, ἀλλὰ τοῦς κρατεῖ, γιὰ νὰ τοῦς παύσει, ὅταν ἔαθη ἡ κατάλληλη στιγμή.

Προχωροῦμε, βλέπετε, ἀπὸ τὸ πρῶτον εἰς τὸ δεύτερον. Ἐν τῷ μετεῦ ἔχει σχηματισθῆ τὸ νεφέλωμα τῶν μυστῶν τῆς «Νέας Σκηνῆς». Κοιμητὰ πηλοῦ, ἀπὸ τὰ ὅποια ὁ Χρηστομᾶνος θα πλῆσθῃ ἀνθρώπους καὶ θά τοῦς ἐμφροῖσῃ «πνοὴν ζωῆς». Ἐνα ἀπόγραφο, βλέπομε διπλα μὲς ἕνα κοριτσάκι δειλὸ, ποῦ τουρτουροῦ-ζει ἀπὸ συγκίνηση μέσα στὰ κοντὰ του φουστανάκια. Εἶνε ἡ Κυ-βελίτσα ἢ Κυβέλη.

- Τί ἔρχεται νὰ κἀνῃ ἐδῶ ;

- Θὰ ἰδῆτε, θὰ ἰδῆτε ! ἀπαντᾷ ὁ Χρηστομᾶνος.

Παίρνει, τὸν πηλοῦ στὰ χέρια του, τὸν ζυμῶνει, τὸν πλάθει, τὸν ξαναπλάθει, τοῦ ἀνοίγει δύο σπεινὰ μάτια, καὶ τοῦ φουστὰ τὴν πνοῦ του. Ἐκαμε μὴ σουκλιτσα. Νὰ ἰδοῦμε ἂν θὰ μιλήσῃ. Τὴ ζουλεῖ στὸ στομαχάκι της καὶ ἐνὸς περιμένουμε νὰ φωνά-ξῃ : Παπᾶ ! Μαμά ! ἢ σουκλιτσα ἀπαγγέλλει στίχους ἀπὸ τὸ «Ρωμαῖο καὶ Ἰουλιέττα» Ἐπειτα τὴ ντύνει, τὴ στολίζει, τὴ χερνίζει, τὴς τοποθετεῖ, μὲ τὰ χέρια του, τὸ τελευταῖο κινεῖται τῆς σουαλέττας της καὶ τὴν πετᾷ ἀπὸ τὸν στή σκηνῆ. Εἶνε ἡ Κυβέλη.

- Προεῖτε νὰ κάνουμε τὴν ἐμφάνισή μας !

Εἶχε βοῆ τὴν εὐκαιρία. Ἦταν ὁ ἔρχομος τῶν Ρωμαίων φοιτητῶν καὶ τὸ γνωστὸ πανδιμόνιο. Ἀλλὰ τίποτε δὲν ἦταν ἔτοιμο ἀκόμα. Οἱ ἐναπομένοντες σύμβουλοι τῆς «Νέας Σκηνῆς» διαμεινῶνται. Ὁ Χρηστομᾶνος ἐπιμένει Παῦνι τὸν γορματίζει τοῦ Τίτλου τῆς Δραματογραφίας καὶ Γεώρ-γιο Λαυρελέτ, ποῦ τόλμησε νὰ λιποψύχησῃ, παῦνι καὶ δύο τρεῖς ἄλλους ἀκόμα, προαναγγέλλει τὴν παράστασι, γίνεται ὁ ἴδιος ἐκατὸ κομμάτια, προγγυμνάσει, ὑποβάλλει, τρέχει γιὰ προγράμματα, δανείζεται ρούχα, κουβαλεῖ ἔπιπλα ἀπὸ τὸ σπίτι του, μιλλανεῖ μὲ μοῦρτες, πίνεταί μὲ καπελοῦδες, μπα-τατίζει λούστρους, καὶ, ἕνα τέταρτο πρὸ τῆς παραστάσεως, ἐ-ξασκολοῦται νὰ εἶνε προβληματικὴ ἡ παράστασι. Ἐπρόκειτο νὰ δοθῆτὶ στὸ Δημοτικὸ Θέατρο τοῦ «Οὐραίου» τοῦ Νεοανόντιου καὶ μὴ κομμάτια. Στὸ πρῶτον θὰ εἶπαίε ἡ δεσποινίδα τότε Θεῶν Δρακοπούλου, στὸ δεύτερον ἡ Κυβελίτσα. Μέσα σ' ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας, γίνοντο ἅ τὰ ἐπρεπε νὰ γίνοντο σὲ δεκα-πέντε μέρους. Ἦ ἀβλῆτα ἀνοίγει καὶ τὸ κοινὸ χειροκροτεῖ μὴν ἀπο-κάλυψῃ. Ποῦ εἶνε ἡ «στομφώδης» ἀπαγγέλια, ποῦ οἱ κωμικὲς οἱ μεμφορφοῦντες σὲ μαρτυρίες, ποῦ τὰ σαλακισμένα ρούχα, ποῦ τὰ στραβοκατημένα καὶ σκονισμένα παπούτσια, ποῦ τὰ ἐποχρωτικά σαλιῖα καὶ τὰ κατελωμένα κεφάλια (εἰς τὴν στέγην), ποῦ ἡ ξεμαλλιά-ρα ὑπερσεία, ποῦ ἡ πυροδοσευίνες, ποῦ σολιώνουν τὸ δαχτυλ-λοῦ, γιὰ νὰ γυριστοῦν τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου, ποῦ οἱ φτύνοντες στὸ πάτωμα «jeunes premiers», ποῦ τὰ μλερικεῖα τοῦ παλιοῦ θεάτρου ; Ὅλα εἶχαν χαθεῖ καὶ εἶχαν καθῆ γιὰ πάντα. Ἦ «Νέα Σκηνή» εἶχε κάνει τὴν ἐμφάνισή της ; μὴ ἐμφάνισῃ, ποῦ γιὰ δούος ἤξερον τὰ πράγματα ἦσαν καθάρη τευχδακτυλογραφία.

Ἐτοιμασθῆτε τώρα γιὰ τὴν «Ἀλχηστῆ». Ὁ ὄψιμος καθαρευου-σιάνος τῆς κόγχης τοῦ Διονύσου τὴ μετεμφοῖσῃ τὸ ἴδιος σὲ σπαρα-κιστὴ δημοτικῆ, χωρὶς νὰ λογαριάζῃ τὸν Μ'στριώτη. Προικισμένος μὲ τὴν ἐξισορροπικὴ ἀντίληψη καὶ τὴν μεγάλη μόρφωσι, ποῦ τὸν ἔκα-νε νὰ προσανατολιζέται ἐνκόλα σ' ὅλα τὰ μεγάλα ζητήματα, μὴ-ἔθηκε ἀπὸ μὴ μὲρα σὲ ἄλλη, στὴ γλωσσικὴ ἀλήθεια. Ὁ ἄνθρωπος, μὲ τὴν ἀριστοκρατικὴ ἰδιουσυγκρασίαν, ποῦ μακροῦ ἀπ' τὴν Ἑλλάδα ἔχει τὴν καθ' ἑαυτοῦ σάν σάν τίτλο καὶ οἰκοσημο, βλέπει πῶς εἰ τιλοῖ αὐτοῦ δὲν εἶνε τί τοτὰ ἄλλο παρὰ γνωρίσματα μικροαστικῆς περκαλιζουεῖας, νοιώθει ὅλον τὸν γλωσσικο μλοβρισμὸ καὶ, θελο-τας νὰ υἰωνῇ ἀριστοκρατικῆς, γίνεται δημοκρατικῆς. Ἀπο τὴν «Ἀλχη-στῆ», ὡς τὴ μεταφροσῃ τοῦ βιβλίου τῆς Ἀδικοκρατορίας, ὡς τὴ μεταφροσῃ τῶν «Ὀρφικῶν τραγουδιῶν», ὡς τὰ «Τρία φίλια», ὡς τὴν «Κερζηνία Κούκλια» εἶνε καὶ μένει πιά ὁ ἴδιος—δημοκρατικῆς ἀπο πεποῖσῃ τὴ καὶ ἀπὸ καλλιτεχνικῆ ἀνάγκη.

Ἄς ἐναγυροῦμε δώος στὴ «Νέα Σκηνή». Ἦ καθαντὸ ἐπίσημη ἐμφάνισή της γίνεται μὲ τὸ θρίαμβο τῆς «Ἀλχηστίδος».

Μὲ δὴ τὴν ἀντίδρασι, ποῦ γεννήσαν τὰ νέα δαιμόνια, δσοι βρε-θῆ-ανε στὴν παράστασι αὐτῆ ἀντίκροσαν μίαν ἀποκάλυψῃ. Πρῶ-τὴ φορᾶ, ἀρχαία τραγωδία εἶχε παρουσιασθῆ τόσο ζωντανεμένη, τόσο σπαρακιστῆ ἀπὸ τὴ ζωῆ καὶ, πρῶτὴ φορᾶ, τὸ ἀρχαῖο τρα-γικὸ δαιμόνιο εἶχε βρεθῆ τόσο κοντὰ μὲς καὶ τόσο μέσα μας. Τὸ θαῦμα αὐτὸ ἦταν, ὀλοκλήρο, Χρηστομᾶνιο θαῦμα, ἀπ' τὸν λόγο τῶν ἡρώων, ὡς τὸ τελευταῖο χλωρο κλαδί, ποῦ εἶχε στήσῃ ἐκεῖ ὁ Χρηστομᾶνος, ὡς τὸ ρόπαλο ἀπὸ τοῦ Ἡρακλῆ, ποῦ τὸ εἶχε σκαλισθῆ μὲ τὰ χέρια του. Μιὰ ὄρα πρὶν ἀπὸ τὴν παράστασι, θέ-λοντας νὰ δεῖξῃ πῶς ἕνας Ἡρακλῆς σηκώνει τὸ ρόπαλό του, τὸ ἀπῆξῃ ἀπὸ τὰ χέρια ἑνὸς γιγαντοσημοῦ ἡθοποιοῦ καὶ, ἐνῶ ὁ οἱ γύρω φ'βουῦνται τὸ γέλοιο, ὁ πυγμαῖος αὐτοῦ ἀνασηκῶνει τὸ δῦλο μὲ ἡράκλειο χειρονομία καὶ δύναμη, καὶ τὰ σανῖδια τῆς σκηνῆς τρέχουν ἀπὸ τὰ βήματα του. Δείχνε πῶς ἐνασπῶνονται οἱ ῥόλοι, ὅταν ἐνασπῶνονται οἱ ἰδέαι. Κι' ἀπὸ μεγάλους δασκαλοῦς τῆς τέχνης τοῦ ἡθοποιοῦ, μιὰ στιγμή πρὶν ἀπὸ τὴν παράστασι, φανερῶνεται, μιὰ φορᾶ ἀκόμα, ὁ σκηνοθέτης, μὲ τὸ ἴδιο ρόπαλο. Το ἔξυλο τοῦ φαίνεται λεῖο καὶ μαλθακὸ στὴ λεβή του.

- Αὐτὸ εἶνε κουλί ! ὀλοούζει. Δὲν εἶνε ρόπαλο.

Ἀρπάζει ἕνα σουγιὰ κολοκοτρώνη, πελεκεῖει βιστικὰ τὸ ξύλο, ὅστερα σὴνβει, βρέχει τὸ δόχτυλά του, τὰ σερνεῖ ἀπάνω στὰ ποδία του καὶ πασαλεῖει τὸ ρόπαλο μὲ τὴ μογιὰ τῶν παπουτσιῶν του.

- Ἀνοῖχτε τώρα !

Τὰ ἴδια γίνονται ἀργότερα στὸ «Κράτος τοῦ Ζόφου» τοῦ Τολσοῦ καὶ ὅλα τὰ μεγάλα ἔργα, ποῦ ἀνιβαῖει ἡ «Νέα Σκηνή». Μόνος πιά ὁ Χρηστομᾶνος μὲ τὴ Σκηνή του, χορη-γῆ, θεατρῶν, μεταφροσῃ, δασκαλοῦς καὶ, πρὸ πάντων, σκηνοθέτης. Νομίζει κανεῖς, πῶς εἶχε μαζέψῃ, ἐπίτηδες, τό-σους ἀνθρώπους γύρω του, γιὰ νὰ δεῖξῃ κατόπιν, πῶς μο-ναχοῦ αὐτῶς, ὑποφροῦσε νὰ κἀνῃ ὅτι δὲν ἔκαναν ὀλοῖ οἱ ἄλλοι μοῦζι. Καὶ ἰδῆτε. Ἀπ' τὴν πλειάδα τῶν ἀνιδνεων μυστῶν του, ὅπου καὶ δύο ποιητῆς—ὁ Ἄγγελος Σικελιανός καὶ ὁ Σωτήρης Σκίλης—ἔβγαλε, σὲ λίγον καιρὸ, ἡθοποιοῦς, ποῦ τρῶν ἀκόμα τὸ ἐλληρικὸ θέατρο καὶ ποῦ γίνησαν δασκαλοῖ στίους πρὸ καινοῦργους καὶ ἴσως ἀκόμα σὲ μερικῶς ἀπ' τοῦς καληροῦς. Οἱ πρῶτοι ὅμως ἐνθουσιασμοὶ τοῦ κοινῶν περνοῖν. τὸ ἀνώτερο δραματολόγιον τῆς «Νέας Σκηνῆς» δὲν τρεβίει πιά κόσμο, τὸ δνεῖρο τῆς «κόγχης» μὲ ὅλη τὴ σχετικὴ ὑλο-χόρησι πρὸς τὴν πραγματικότητα τῆς γύρω καλασθησῶς, κινδυνεῖ νὰ χρωσπολήσῃ. Ἦ σποργὴ τοῦ πατέρα πληγῶντα. Εἶνε ἐτοιμος γιὰ νῆς ὑποχωρησεῖς, ἀπίστευτες ἀλήθειαι. Ὁ Χρηστομᾶνος ὅμως ἐννοοῦσε, μὲ κάθε τρόπο, νὰ σῶσῃ τί-σος του τὸν «ἄθμον», νὰ κατεψῆ μαζὶ του ὅλα τὰ σκα-λοπάτια τοῦ γούστου, γιὰ νὰ ὑπορῶσῃ, ἴσως, κατόπιν νὰ τὸν ἀνιβάσῃ πάλι στὰ μᾶρμαρα τοῦ Διονυσιακοῦ Θεά-τρου. Ἐδῶ ἦταν τὸ λάθος του ἢ ἡ ἀδυναμία του. Ἦ «Κοράλις», ἢ «Χωριστῆ Κρεββατοκάμαρη» καὶ τὸ «Συνὸ Φροῦτα», μιὰ φορᾶ κ' ἔκαναν κατοχῆ τοῦ θεά-τρου, παρουσιάσθησαν στὰ ματῖα τοῦ κόσμου σάν ἡ ἐπιθυ-μητὴ ἐξέλιξι τῆς «Νέας Σκηνῆς» καὶ σάν ὁ ὀριστικὸς τύπος τοῦ ἀριστοκρατικῶ αὐτοῦ θεάτρου. Τὸ γλύστρημα εἶχε γίνε. Το ἀνέ-βισμα ἦταν δύσκολο... Ἀποσυρμένος ὁ Χρηστομᾶνος ἀπ' τὴ «Νέα Σκηνή»—δὲν εἶχε ἀπομεινῆ πιά ἀπ' τὸ παλιὸ δνεῖρο παρὰ ἡ επι-χείρησι—ἐναυροῖζει στὸ θέατρο, σὲ συγγροφῆς τῶρα, μὲ τὰ «Τρία φίλια». Ἐρχεται νὰ τὰ σηνησῃ μέσα στὸ ἔξεπερῶμο δρα-ματολόγιον καὶ ὄνειρεῖται μιὰ μεταστροφῆ, μιὰ ἀποκατάστασι ἴσως κ' ἕνα θρίαμβο δικὸ του. Δὲ βρίσκει ὅ, τι περιμένει. Τὰ «Τρία φίλια» ἀκολουθοῦν τὴν τύχῃ ὄλων τῶν ἔργων ποῦ δὲν εἶνε «Κορα-λῆς» καὶ «Συνὸ Φροῦτα». Ὅλα τὰ trucs ἀκόμα τὰ σκηνικά, ποῦ σκορπίζετα ὁ δαιμόνιος θεατρᾶνθρωπος, πηγαίνουν χαμένα. Κι' ἐτοιμαζέται πάλι νὰ κατεψῆ σκαλοπάτια.

Τὸν ἄλλο χρόνιο δοκιμάζει νὰ πετάξῃ κατὰμουτρα τῶν Ἀθη-ναίων ἕνα ἔργο τῆς ἀρσεῖας του καὶ, ἀφοῦ θριαμβῶσῃ, νὰ φύσῃ τὸ θρίαμβο του στὰ πρῶτα θρανία τῆς πλατείας. Βυσσοδομῶν τὸν «Κοντορβιθούλη».

Ἦ ὀλη του ὅμως τὸν ἔκανε νὰ περῶσῃ τὸ σύνορα τῆς ζητου-μένης καλλιτεχνικῆς τοῦ κοινῶ, νὰ φράσῃ τὴν ἀήθεια, καὶ τὸ κοινὸ εἶτε γιὰ μάνεψε ἴσως τὴν προθεσῆ του, εἶτε ἀπὸ φυσιολογικὴ ἀντίδρασι, δὲν ἔλεος στὴν παγίδα. Ὅλα τὰ μαζιάρια τῆς πλα-τείας βρεθῆκανε μέσα στὴ σκηνή καὶ ὁ Χρηστομᾶνος ἔμυγε νικη-μένος γιὰ νὸ μὴν ἐναυροῖσῃ πιά τὸ θέατρο. (Ἀκολουθεῖ)

Παῦλος Κιρβανὰ